

STARŠÍ ŠKOLNÍ VĚK

np4411 Vývojová psychologie

Radek šíp

Starší školní věk

12 – 18 let (Adolescence 12-20)

Tělesné dospívání

Hledání vlastní identity

Partnerství

Svoboda a Zodpovědnost

Sekulární akceleraace

Fyzický vývoj

Rozvoj síly, rychlosti a vytrvalosti

Různě rychlý (dívky x chlapci, ale i uvnitř týmů tříd...)

Pohlavní vývoj a dospívání – **důležitost vzhledu**

U dívek – významnější kvalitativní změny

U chlapců – zdánlivě více kvantitativní změny

Kognitivní vývoj

Konkrétní realita --) hypotetický svět

Abstraktní uvažování

Hypoteticko-deduktivní myšlení

Analytické schopnosti

Rozvoj kognitivní flexibility

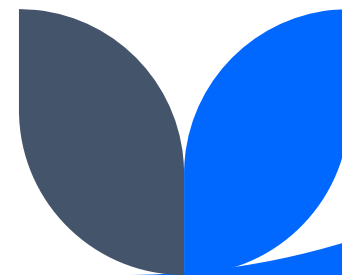
Nárůst důležitosti budoucnosti i minulosti

Metakognice

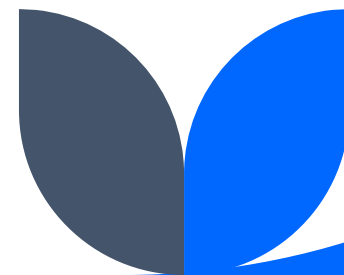
Kognitivní vývoj

- Připouštějí různé možnosti
- Systematické uvažování
- Experimentování s vlastními úvahami

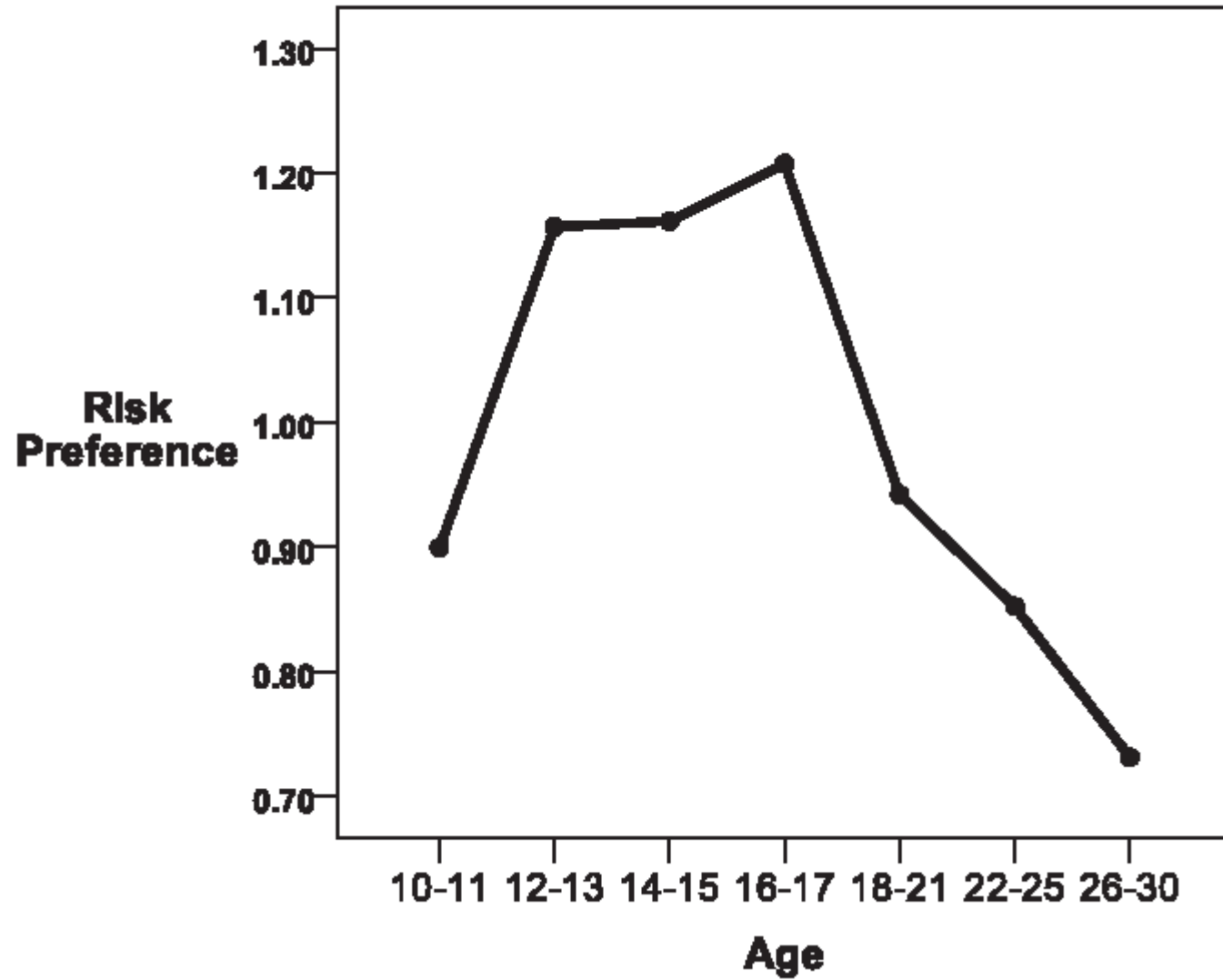

Emoční vývoj

- „Mentálština“
- Reakce výrazné a často nepřiměřené
- Proměnlivé a neznámé
- Uzavřenost (emoce jako intimní součást sebe sama)
- Negativní afektivita kvůli nejistotě a zaměření na sebe

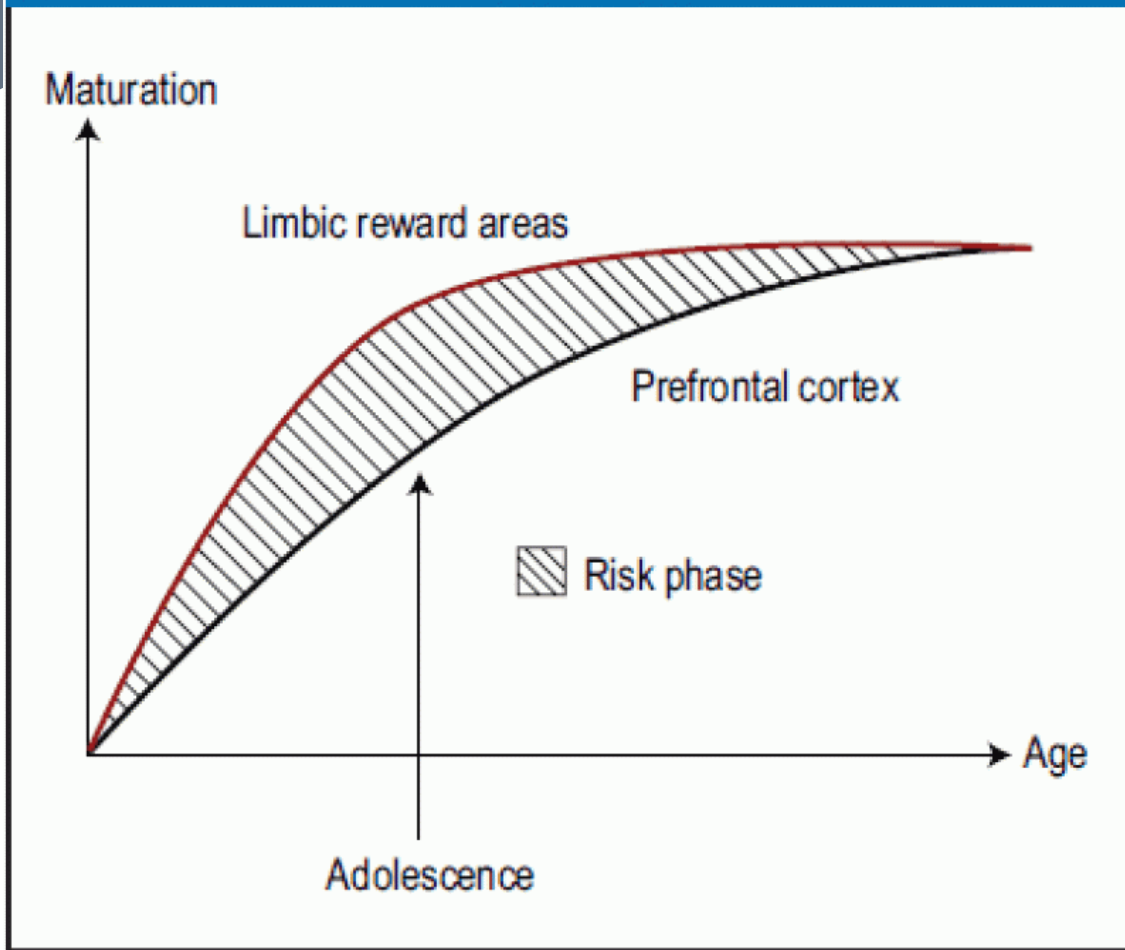

Age Differences in Risk Preference

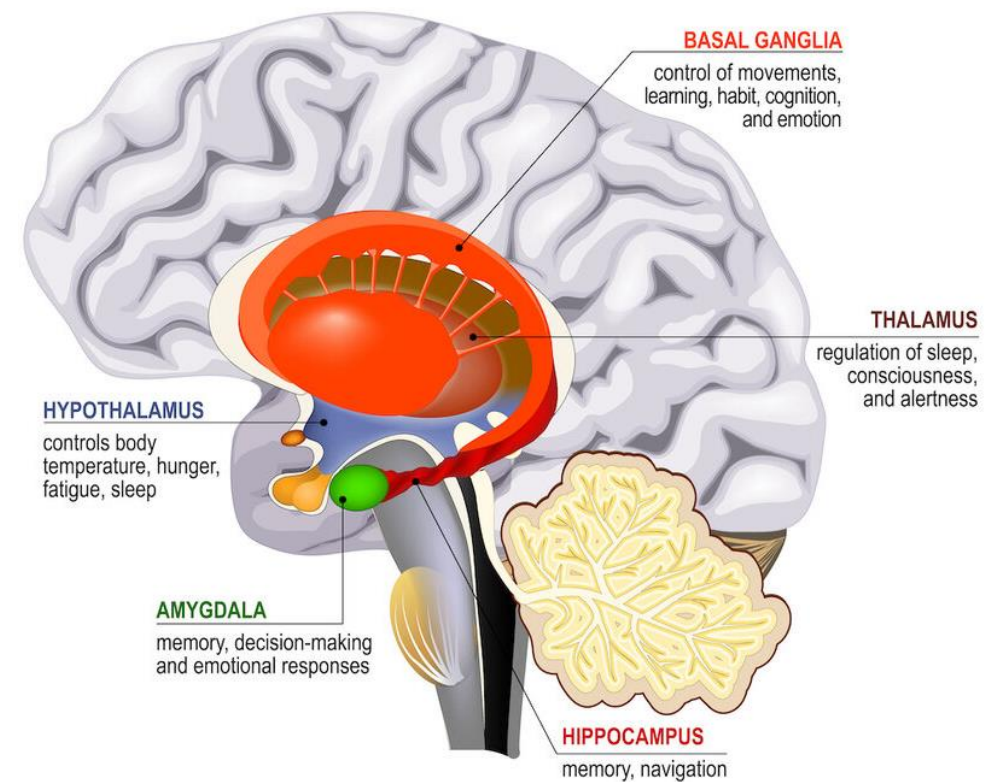
Steinberg, L.D. (2009). Should the science of adolescent brain development inform public policy? *The American psychologist*, 64 8, 739-50.

FIGURE 3

Nonlinear maturation processes of subcortical and prefrontal brain areas lead to an imbalance of neural networks in adolescence. Modified from (12) Casey BJ, Jones RM, Hare TA: The adolescent brain. *Annals of the New York Academy of Sciences* 2008; 1124: 111–26. Reprinted with the kind permission of John Wiley and Sons

Konrad, K., Firk, C., & Uhlhaas, P. J. (2013). Brain development during adolescence: neuroscientific insights into this developmental period. *Deutsches Ärzteblatt International*, 110(25), 425.

<https://stock.adobe.com/cz/images/limbic-system-cross-section-of-the-human-brain/249739415>

Osobnostní vývoj

Potřeba jistoty a bezpečí

Potřeba seberealizace

Potřeba otevřené budoucnosti

Potřeba vzrušujících zážitků

Nejistota a změny

Dočasný kognitivní egocentrismus

Kritičnost + polemizování

Pocit výjimečnosti (úvah)

Výkyvy sebepojetí a kolísání sebedůvěry

Radikalismus

Odmítání kompromisů a výjimek

Sociální potřeby v adolescenci

- **Autonomie / Nezávislost**
- **Přátelství / Sdílení**
- **Uznání / Úspěch**
- **Akceptace / Pochopení / Patřit**
- **Intimity**

Sociální vývoj

Identita

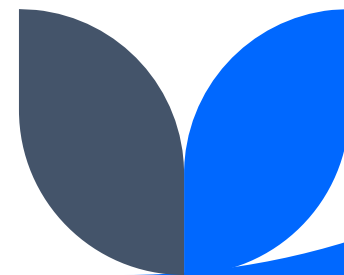
Sebehodnocení

Intimní vztahy

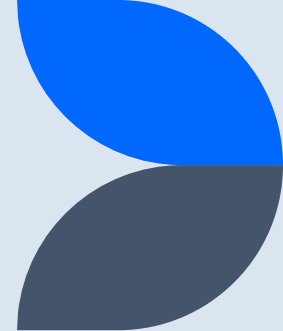
Pohlavní identita

Pracovní oblast

Proměna s rodiči

Utváření identity

1

Přejmutí identity

Podle vzoru
Oblečení
Hudba
Výzor

2

Difúzní forma

Přelétavost
nevyhraněnost

3

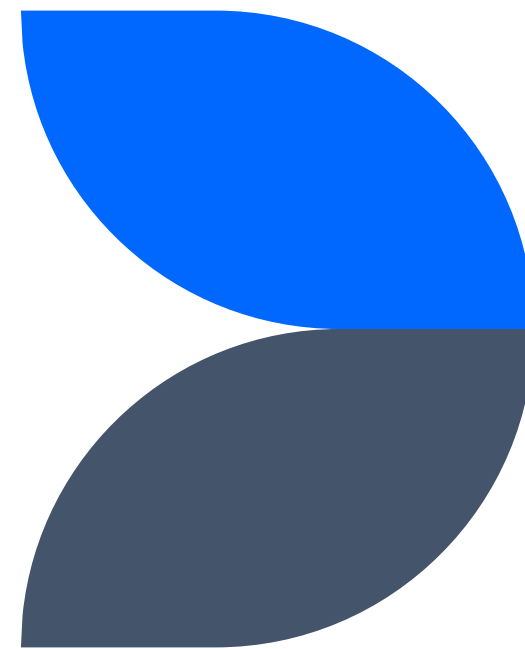
Moratorium

Krize
Pochyby

4

Dosažená identita

Komunikace

Jan, sedmnáctiletý student střední školy, prochází náročným obdobím dospívání, kde se snaží přizpůsobit změnám, které s sebou toto období přináší. Fyzicky prožívá nejistotu spojenou s růstem a proměnlivým vzhledem, což ovlivňuje jeho sebevědomí. V nedávné době se mu na obličeji udělalo spoustu akné. Ve vztahu k rodičům pociťuje nepochopení a ambivalenci, protože z jedné strany cítí snahu o podporu, ale zároveň i přílišnou kontrolu. Neustálé otázky, kdy a kam jde ho iritují. Od rodičů také často slyší otázky a komentáře na své budoucí směřování a zda už si konečně vybral obor na VŠ. S kamarády zažívá větší svobodu, má rád jejich přítomnost a společné poflakování se, ale čelí tlaku, aby se choval podle skupinových očekávání. Vždy měl rád malování a ve třídě se mu za to ještě sem tam smějí. Hraje volejbal, ale pomalu mu začíná být čím dál tím víc jasné, že do reprezentace to nedotáhne. Kdysi snil o navlečení reprezentačního dresu, ale teď ho celá situace kolem sportu ubíjí. Přemýšlí, že by skončil, což by nejspíš hodně špatně nesl Honzův děda, sám bývalý volejbalista.

Jan má dojem, že dospělí nechápou jeho pocity a názory, což generuje vnitřní konflikty a nejistotu ohledně vlastní identity. Toto období pro něj přináší touhu po objevování a nových zkušenostech, což někdy vede k rizikovému chování. To ale opět vytváří další konflikty s rodiči a jinými autoritami.

Jana potkáváte po tréninku na chodbě, ze kterého odešel předčasně, protože se pohádal se spoluhráčem. Doteď jste se spolu párkrát bavili a Honza vypadá, že potřebuje celou situaci někomu vysvětlit, dostat ji ze sebe.